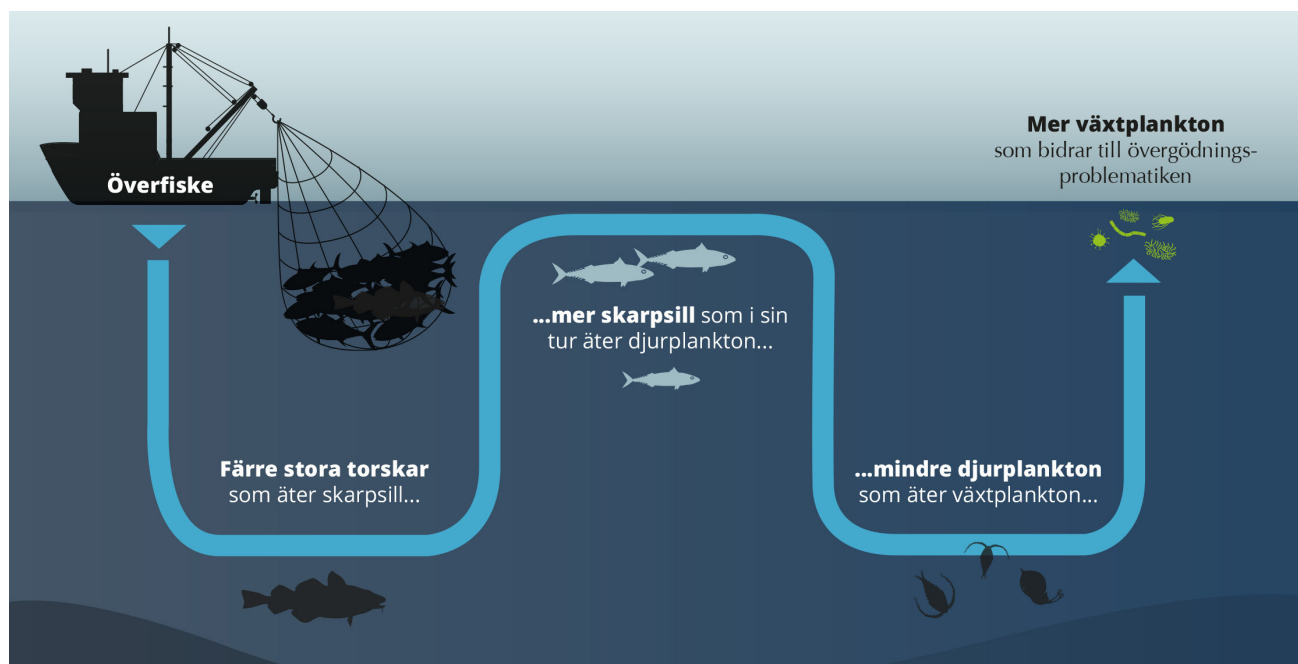

Torskens roll i ekosystemet

Forskning visar att torsken i Östersjön har en central roll i havets ekosystem. Som toppredator spelar torsken en stor roll för växt- och djurlivet. Det innebär att en rubbning av torskbeståndet får konsekvenser i hela Östersjön.

Torsken fyller olika funktioner i ekosystemet vid olika åldrar och storlek. Som yngel livnär sig torsken på små djurplankton, det är inte förrän senare i livet som torsken livnär sig på andra fiskar. På så sätt reglerar torskarna i olika storlekar beståndet av andra arter. På senare år har torsken blivit mindre på såväl längden som bredden. Torsken leker idag vid en snittstorlek på 20 cm jämfört med 40 cm för bara tjugo år sedan. En orsak till att torsken har minskat drastiskt i storlek är ett alltför hårt fisketryck. Trålfisket har under årtionden tagit upp alla torskarna större än ca 35 cm vilket resulterat i att torskbeståndet i Östersjön idag utgörs av små och klena torskarna, istället för livskraftiga fiskarna i olika storlekar. Det innebär att beståndet inte längre kan fylla samma funktion i ekosystemet och balansen i Östersjön är hotad.

Gynnsamma förhållanden för reproduktion under 70-talet ledde till att torskbeståndet i Östersjön var rekordstort. Under den här tiden var torsken vanlig på många platser i Östersjön. Under mitten av 80-talet minskade torskbeståndet kraftigt för att sedan kollapsa helt. Kollapsen berodde på ett högt fisketryck i kombination med svåra förhållanden för reproduktion. I samband med att beståndet reducerades, och att dess lekströmmar minskade från tre till ett, minskade också torskens utbredning i Östersjön. Det faktum att torskarna försvann från vissa områden gjorde att forskare kunde undersöka effekterna av torskens tillbakagång på övriga arter i ekosystemet. På de platser där torskarna försvann kunde man notera en dramatisk ökning

av torskens huvudföda – skarpsill. Skarpsillsbeståndets varierande storlek över tid kunde tydligt korreleras med torskbeståndets storlek. Likt en dominoeffekt får det även konsekvenser för andra arter och organismer i havet. Skarpsillen i sin tur äter primärt djurplankton, som minskade när skarpsillsbeståndet ökade. Det verkar också som att mängden växtplankton ökade när djurplankton minskade, vilket kan förstärka effekten av övergödning.

Det här visar på att det finns beroenden mellan olika arter i havet. Utfiskning av en nyckelart som torskarna får inte bara konsekvenser lokalt för den enskilda arten, utan i hela näringskedjan. De faktorer som påverkar torskens utbredning och beståndets storlek är i huvudsak hur stort fisketrycket är samt salt- och syrenivåerna i Östersjön. Av dessa två faktorer är fisket det som vi människor styr direkt över.

Torskens viktiga roll i ekosystemet belyser vikten av en förvaltning som ser till ekosystemet i sin helhet. 2015 antog EU en flerårig plan för att förvalta torsk, skarpsill och sill/strömming i Östersjön. Tanken med planen är att ta hänsyn till hur arterna påverkar varandra och att förvalta bestånden därefter. Det har ännu inte införts några åtgärder inom ramen för den fleråriga planen för att komma till rätta med det krisande torskbeståndet. Med tanke på torskbeståndets roll för balansen i hela Östersjön är det hög tid att något görs. Ett förbud mot bottentrålning vore ett första steg för att låta torskbeståndet återhämta sig.